

PORTIK BLÉNESSY ÁGOTA

A KORUNK GALÉRIA ÉS STÚDIÓGALÉRIA KIÁLLÍTÓMŰVÉSZEI

*Hétköznapok dédelgetik
az újszülött ünnepeket,
ünnepek kacagása
ad erőt
a hétköznapoknak.*

SZILÁGYI DOMOKOS: ÜNNEPEK, 1963

■ Miként a Stúdiógalériában látható kiállítás, a *90 éves Korunk dokumentumokban* is felhívta rá az olvasó- és tárlatlátogató közönség figyelmét – az idén újabb mérföldkőhöz érkezett európai kitekintésű, széles látókörű folyóiratunk, amelyik romániai viszonylatban az egyetlen példája az avantgárd szellem intézményi folytonosságának.¹

A Korunk Galéria 1973. márciusának végén született meg a Fötér 4–5. szám alatti szerkesztőségben, mielőtt még Románia viszonylagos kulturális nyitása „zártá volna kapuját”. Akkor indult útjára az a tárlatsorozat, amelyik a fiatal pályakezdő képzőművészek alkotásait volt hivatott bemutatni. Bár nem volt ideális hely a művészeti kiállítások vagy koncertek számára, az adott körülmények között a Galéria számított a romániai magyar művészet egyik legfontosabb intézményének ebben az időszakban. Míg nemzetközi szinten mindenhol a neo-avantgárd újraértékelte az avantgárd értékeit, megkésve ugyan, de nálunk is felelevenedtek a kapcsolatok az avantgárral, miként a Galéria kiadványaiban ez érzékelhető a hetvenes évek első felében. A *Korunk Galéria 50* című, 1976-os kiállítási katalógusában² Kántor Lajos manifesztumszerűen folytonosságot vállalt fel a *Korunk* avantgárd hagyományával. A katalógus Walter Gropius Moholy-Nagy méltatását, illetve Aurel Ciupe 1929-es – Brâncuși-ról szóló – ismertetését tartalmazza, a régi *Korunkban* közölt legfontosabb művészekről származó reoprókkal egyetemben. Az említett katalógus érdeme, hogy ezek mellett felvonultatja a Galéria fiatal kiállítóművészeinek munkáit is, s e virtuális galéria által folytonosságot terem Moholy-Nagytól és Brâncuși-tól a kortárs romániai magyar művészekig.

Éppen e kettősségből, a nemzetköziség és nemzetiség problematikájából adódott a *Korunk* egyik legjellemzőbb sajátossága, mely a Galéria teljes történetét áthatotta: az egyetemes és sajátos, a modern és hagyományos, az elvont és közérthető közötti folyamatos egyezkedés.³ Ezt fogalmazta meg Kántor Lajos is, amikor a Galéria szembevető heterogeneitásáról beszélt: a *Korunk* nem egyetlen stílusirányzat szócsove, hanem a sokféleséget vállaló hazai képzőművészet tükrözője s kritikáival (és kéthetenként váltott kiállításai) talán alakítója is.⁴

S e cél megvalósítását a szerkesztőség kényszerű költöztetései, illetve a politikai ellenszél mellett is sikerült következetesen szem előtt tartani. Története során a Galéria számos művészeti jelenséget támogatott, sok fiatal művészt karolt fel és indított el pályáján. Közülük többen ahhoz az erőteljes grafikuscsoporthoz tartoztak, amelyik a hetvenes-nyolcvanas évek romániai magyar művészetének egyik legjellegzetesebb vonulatát képezte. Ezeknek a nagyrészt jelenleg külföldön élő művészeknek a munkáiból nyújtott aktuális látüleletet a tavalyi *Hazatérés* című kiállítás, amelyik alkalmat adott az újralátalkozásra.

Sokatmondó tény, hogy az első év kiállítói közül csupán ketten tartoztak az idősebb generációhoz, ám a Galéria számukra is befogadó közeget jelentett. A szerkesztőségben olyan érdemtelenül marginalizált idősebb művészek munkáit is kiállították, mint Nagy Albert, Incze Ferenc, Fülöp Antal Andor vagy Györkös Mátyás Albert, akik mára már az erdélyi művészet klasszikusainak számítanak. Rajtuk kívül pedig a „rég mesterek” is helyet kaptak: Nagybánya művészetét bemutató tárlatok (Ziffer Sándor, Nagy Oszkár) vagy a kolozsvári idősebb generáció: Kós Károly, Szervátiusz Jenő, Miklóssy Gábor, Mohi Sándor, Lövíth Egon vagy Kusztos Endre.

Fontos megjegyeznünk, hogy bár a Galéria a magyar kisebbségi kulturális élet színtere volt, olyan jelentős román, illetve szász művészek is kiállíthattak, mint Aurel Ciupe, Nicolae Maniu, Mírcea Vremir vagy Harald Meschendörfer.

A Galéria tizennégy év alatt majdnem minden lehetséges hagyományos műfajt és technikát bemutatott a festésettől és grafikától a szobrászatig, kerámiáig, a textilművészetig

a fotográfiáig. Így tehát a sokszínűség nemcsak az alkotók generációs különbségéből, eltérő művészeti koncepciójából és stílárius jegyeiből, de alkalmazott technikájából is adódott. Ezekből nyújt érzékletes, kronologikus válogatást a *Találkozások*⁵ 1982-es, ám csak 1997-ben közreadott albuma. Ennek összefoglalójában fogalmazta meg talán legmélyrehatóbban Kántor Lajos a Galéria szerepét: a szerkesztőségi kiállítások már az induláskor, de később, a nyolcvanas években még inkább többet jelentettek önmaguknál: ideig-óráig a féktelen diktatúra tiltásait kikerülve otthont teremtettek az erdélyi magyar művészetnek.⁶

Ám 1986 júniusára már „elfogyott a levegő”⁷ a Korunk Galéria körül, ami végül is a betiltásához vezetett. Az újraindulás-indítás csak 1990 áprilisában volt lehetséges. A nyolcvanas évek egyre inkább beszűkülő politikája nemcsak a galéria életében jelentett törést. Sokan (és itt nem csak a képzőművészekre gondolok) kényszerültek másutt újramezenni. Talán ennek tudható be a szakadék nemzedékük és a fiatalabb generáció között. Az újraindítást követően újabb mérőföldkövet a Korunk Galéria életében a Stúdiógaléria 2010-es megnyitása jelentett a szerkesztőség Rákóczi út 52. szám alatti, különálló és állandó kiállítóterében. Egy új korszak kezdődött: a galériának a szerkesztőségtől való leválása és önállósulása. Habár aktivitása továbbra is szorosan összefüggött a szerkesztőség tevékenységével.

A Galéria következetes programja a helyszínváltozások ellenére is megmaradt: a fiatal (frissen végzett vagy még tanulmányaikat folytató) tehetségek felkarolása és művészeti pályájukon való elindítása. Ilyen értelemben a Stúdiógaléria kiváló lehetőség az egyéni bemutatkozásra. A folyóirat hagyományaihoz híven itt ismét lehetőség nyílik a képzőművészek, a közönség és a szerkesztőség tagjainak rendszeres találkozására. Meghitt, családias környezetet biztosít erre a kisméretű kiállítóter és csendes kert.

A kiállítás-szervezés szempontjából szintén fordulópontot jelentett a 2010-es év, amikor a Rákóczi úti kiállítóter felavatásával egyidejűleg Kántor Lajos a kurátori feladatokat is a fiatal generációra ruházta át. Elsőként Szabó András grafikusművész vállalta el megbízást, akinek egyéni tárlatával avatták a friss kiállítóteret. Azóta Szabó András neve nem szorul bemutatásra, hisz a kolozsvári közönség munkáival többször is találkozhatott a Stúdiógalériában. A marosvásárhelyi születésű grafikus az általa kifejlesztett és személyre szabott eljárással vált ismertté, mely azóta – mondhatni – védjegyévé nőtte ki magát. A fekete-re festett fehér műanyaglemezebe sablonkással karcolva fotórealisztikus hűséggel viszi át fantáziája vagy magánélete szereplőit, sajátos, az abszurdhoz és szürreálhoz közelítő látványt teremtve. Képei a fekete-fehér éles kontrasztjára épülnek, megőrizve a barokkos clair-obscur hatást, a beállítások színpadiasságát és a felületek túldíszítettségét. Munkái ellenpontját képviselik a trendi, letisztult, ipari minimálnak, újraélesztve a barokk ellenpólusokra épülő ábrázolásmódját és a manierizmus kidolgozottságát a globalizált hi-techhel. Képei a hétköznapi élet banális jeleneteinek sajátos misztériumát ábrázolják. S bár munkássága formailag nem köthető az utóbbi időben gyakran emlegetett *kolozsvári festészeti iskola* figuratív ábrázolásához, érdekes színfoltját képviseli a kolozsvári és erdélyi kortárs képzőművészetnek.

Szabó András kurátori tevékenysége alatt (2010–2013) számos izgalmas, nonkonformista művészt hívott el bemutatkozásra, többek között barátját, Ferenczy Botondot. A képregények és graffitik világát idéző művei elsőként lenyűgöző, színes látványvilágukkal, fantáziadús jeleneteikkel ragadják meg a nézőt. Annak ellenére, hogy mind a pop art, mind a street art vagy más szubkulturális művészeti megnyilvánulásokkal is rokoníthatóak munkái, Ferenczy Botond nem sorolja magát egyik táborba sem. Véleménye szerint rajzai magukról beszélnek, mindenki kedve szerint azt láthat bele, amit akar. Bár munkái nem kizárólagosan (sőt!) a felnőtt korosztály számára készülnek, az animációs figurák és akciódús jelenetek egy társadalmi körképet is vázolnak. A művész a klasszikus táblakép festészeti hagyományain túllépve – s ezt sokszor parodizálja – az efemer művészet egyenrangúságát vallja: kiállításai installációszerű berendezésekből, illetve egyedi, a tárlat lejárta után megsemmisített (lemeszelt) falfestményekből állnak. A művész sokoldalúságát és nyitottságát tükrözi az a tény is, hogy sajátos képi világát különböző alkalmazott művészeti ágakban is kamatoztatja: lakberendezés és enteriőr designban vagy egyedi tervezésű ruhákon is vizionálni ismert karaktereit.

Szabó András kurátori munkáját 2014-től Magyar Annamária, majd 2015-től Fazakas Rita vette át, akik maguk is kiállítóművészek voltak a Stúdiógalériának. Bár mindannyian főként a fiatal kortársművészek munkáit tárták a közönség elé, a kiállítások műfaji, technikai vagy stílárius szelektója a kurátori koncepcióról, illetve – és nem utolsósorban – a személyes kapcsolatokról vall. Annak ellenére, hogy egy-egy művészettörténeti- és művészetelméleti képesítésű szakember több esetben segítséget nyújtana a kiállítások szervezésében, előnyei is vannak az alkotói-kurátori létnek: művészkollégák, barátok, ismerősök nagy csoportja, akik számára a Stúdiógaléria bemutatkozó helyként szolgálhat.

Ebbe a csoportba sorolható Máriás István. Az erdélyi születésű, de Magyarországon élő képzőművész tárlata egyedi színfoltot jelentett a stúdiógaléria történetében. Munkái a festészet és grafika határán helyezkednek el (egy részük air brush technikával készült) és erős képi narratívával rendelkeznek, egy abszurd, hibrid világot hozva létre, melyben megfér egymás mellett az élet és halál, otthonosság és elidegenedés, béke és háború, meghittség és borzalom. S művészi nyelvezetének egedisége talán éppen ezekben a sajátos asszociációs képzetekben fogható meg leginkább. A pusztulást/pusztítást megjelenítő, a művész által destroy-képeknek nevezett alkotások régi, hiányos és rozoga képkeretekbe helyezése sem véletlen, hisz a kétdimenziós munkák így valóságos objektokká válnak. S a művész számára nem idegen a háromdimenziós alkotás gyakorlata sem: diorámái a kiállítás talán legérdekesebbnek számító részleteit jelentették.

Annak ellenére, hogy a fentiekben említett nevek mind a fiatal, pályakezdő művészek kategóriájába sorolhatóak, a Korunk Stúdiógaléria – ritkábban bár, de – a folytonosság szellemében idősebb művészek tárlatainak is helyet ad(ott). Így találkozhatott először a közönség a magyar neoavantgárd egyik kiemelkedő alakjának, Deim Pálnak a munkáival, Simon Sándor Párizsban élő és méltatlanul „elfeledett” festő *Üvegsejtek* című képeivel vagy Csiky Szabó Ágnes dekoratív textilképeivel.

A Stúdiógaléria a fotográfia műfajának felkarolása szempontjából is méltó utóda a régi Korunk Galériának. Ez utóbbi érdeme, hogy több fényképészt is felkarolt és bemutatott, sőt, első kiállítása is fotográfiai volt (Kabán József).⁸ Az sem hagyható említésen kívül, hogy a régi Korunk kapcsolatot tartott fenn Moholy-Naggyal, így a korabeli folyóiratban fotogram is felfedezhető. Am mindezek mellett a Galéria által bemutatott „fotográfiai realizmus” nem mint kísérleti fotográfia volt túlsúlyban.⁹ S e jellegzetesség a Stúdiógalériára is átöröklődött. Bár több fotográfiai kiállítás (Szentés Zágon, Sütő Zsolt, Silviu Gheție, Hajdú Tamás, Kerekes Emőke) került megrendezésre a Stúdiógalériában, legtöbbször inkább a szociofotóhoz és nem a kísérleti vagy konceptuális tendenciájú fotográfiához állt közelebb. Holott ez utóbbi, Kerekes Emőke *Flacăra – Breakdown* című kiállítása érdekes problémafelvetése az emlékezésnek és a műtfeldolgozásnak, mely átlép az esztétikai látvány keresésén. Képein a jelenbe emelt múlt körvonalazódik, s bár stílusukban és kivitelezésükben fényképei abszolút minimalisták, a mögöttük álló gondolati tartalom nagyon sokrétű. Az erdélyi származású, de gyerekkorában Magyarországra települt fotográfus állandó, visszatérő tematikája az identitáskeresés, a kelet-európai, posztoszocialista országok műtfeldolgozása, a személyes és kollektív történelem kérdésköre. Ez követhető nyomon az említett *Flacăra – Breakdown* tárlat anyagában is, ahol a kép és hang egységes audiovizuális élménnyé lényegül át. A kiállítási anyag a fotográfiai alkotások mellett magába foglalja a jelenbe visszaemelt, az elhagyott gyárépületben talált tárgyak „archívumát”, illetve az egykori dolgozók arcképcsarnokát.

Összegzőként elmondhatjuk, hogy a Korunk Galéria, valamint ennek jogutódja, a Korunk Stúdiógaléria konzekvensen ragaszkodik a kortárs erdélyi képzőművészet fontos értékeinek reprezentációjához, kiemelkedő és pályakezdő képzőművészek munkásságának bemutatásához. Értékcentrikus szemléletével igyekszik elősegíteni a műalkotások és alkotóik népszerűsítését a művészeti életben. A galériában kiállító művészek többnyire az erdélyi, illetve magyarországi modern és kortárművészet nemzedékéhez tartoznak, alkotásaikat havonta szervezett kiállítások keretében mutatják be. Teret ad minden stílusnak, korosztálynak, műfajnak a klasszikusabb művészeti ágazatoktól (festészet, szobrászat, grafika) a modernebb műfajokig (fotó- és videoinstalláció). Bár az eredeti koncepcióhoz képest egy kisebb hangsúlyeltolódást figyelhetünk meg a kortárművészet irányába (az idősebb generáció háttérbe szorulásával), a Stúdiógaléria kiállításai mindvégig a sokszínűség jegyében szerveződnek (esetenként e túlzott nyitottság a dekorativitás irányába tolódik el, a minőség rovására).

■ JEGYZETEK

1. Székely Sebestyén György: *Közösség és művészet. A Korunk Galéria története 1973–1986*. Kvár, 2008. 12.
2. Kántor Lajos (szerk.): *Korunk Galéria 50*. Kvár, 1976. <http://korunk.org/konyvek/letoltkonyvek/KorunkGaleria.pdf> (letöltés ideje: 2016. március 20.)
3. Székely Sebestyén György: i. m. 14.
4. Kántor Lajos (szerk.): *Korunk Galéria 50*. Kvár, 1976. <http://korunk.org/konyvek/letoltkonyvek/KorunkGaleria.pdf> (letöltés ideje: 2016. március 20.)
5. Kántor Lajos (szerk.): *Találkozások*. Csíkszereda, 1997. http://korunk.org/konyvek/letoltkonyvek/z_talalokozasok2.pdf (letöltés ideje: 2016. március 20.)
6. uo.
7. Székely Sebestyén György: i. m. 25.
8. *A Korunk kiállításainak adattára, 1973–1975*. <http://www.korunk.org/?q=node/11024> (letöltés ideje: 2016. március 20.)
9. Székely Sebestyén György: i. m. 21.